

proverka znaniy i programmirovannoye obucheniye.
[Test technique for testing knowledge and programmed training]. Moskva.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОТЕЛЯНЕЦЬ Наталка Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор кафедри методик дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: методична система трудового навчання учнів початкової школи, формування загальнонавчальних умінь дітей

дошкільного віку.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOTELIANETS Natalka Valeriivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Academic Chair of Pre-school and Primary Education of Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical

Circle of scientific interests: a methodical system of labor training of primary school children, formation of general labour skills education of pre-school children.

Стаття надійшла до редакції 23.11.2019 р.

УДК 37.378.

DOI:10.36550/2415-7988-2019-1-185-39-41

КУЧАЙ Тетяна Петрівна –

доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки і психології Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3518-2767>
e-mail: tetyanna@ukr.net

ЧИЧУК Антоніна Петрівна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9982-3634>
e-mail: Toniabida@ukr.net

ШИНКАРУК Василь Дмитрович –

доктор філологічних наук, професор, декан гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8589-4995>
e-mail: vashyn2010@ukr.net

**ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЗМІСТУ
ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Трудова діяльність в сучасних умовах багатогранна, різного ступеня складності, в ній посилюється спеціалізація, кооперація, інтелектуалізація і інші умови всевітньої інтеграції праці. Всі ці явища покликані вирішити проблеми оновлення виробництва, забезпечити перехід на нові технології, посилити вплив науково-технічного прогресу на виробництво товарів і послуг світового рівня, підняти життєві умови, яких заслуговує народ.

Трудове навчання і праця студентів покликані забезпечити формування особистості, адаптованої до праці на виробництвах з різними формами власності, в тому числі і спадкової, а також становлення особистості в умовах розвитку компетентності і конкуренції, підвищення рівня професіоналізму на ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і

публікацій. Певні аспекти виховання позитивного ставлення до праці знайшли відображення в працях і дослідженнях психологів (І. Д. Бех, О. О. Бодальов, Є. П. Верещак, В. І. Войтко, Ф. І. Іващенко, О. Л. Кононко, Г. С. Костюк, В. К. Котирло, О. І. Кривов'яз, В. С. Мерлін, В. О. Моляко, В. М. М'ясищев, Д. М. Узнадзе, Д. Й. Фельдштейн та ін.).

Мета статті – дослідити трудове навчання і працю студентів, що покликані забезпечити формування особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ціннісне ставлення до праці є важливою складовою змісту виховання особистості. Воно передбачає усвідомлення студентами соціальної значущості праці, розвинену потребу в трудовій активності, ініціативність, схильність до підприємництва; розуміння економічних законів і проблем суспільства та засобів їх розв'язання,

готовність до творчої діяльності, конкурентоспроможності й самореалізації за умов ринкових відносин, сформованість працелюбності як базової якості особистості.

У народній філософії праця розглядається як першооснова буття, внутрішня потреба людини. У загальній системі народної педагогіки праця є її серцевиною. Вона творить матеріальні і духовні цінності. Тому з давніх-давен народ вважав трудове виховання важливим обов'язком, освячував працю як великого педагога. Народ говорить: «Без труда нема плода», «Людина народжується для праці, як птиця для польоту», «Праця людину годує, а лінощі марнують», «Праця всьому батько», «За спання нема коня», «Без діла слабє сила», «Щоб людиною стати, треба працювати», «Щоб порядних дітей мати, треба вчить їх працювати».

С. Ф. Русова підкреслювала, що школа має дедалі більший виховуючий громадський вплив на суспільство, оскільки ніяка держава не може існувати, якщо не має єдиної національної школи. Єдиної школи для всього народу вимагає ще й Песталотці. Г. Є. Кершенштейнер використовує ручну працю для організації громадського самоврядування в школі.

Важливість формування цінності до праці бачив і видатний вчений – В. О. Сухомлинський. Вчений постійно нагадував, що розкрити цінність до праці можливе без турботи про раннє залучення студентів до творчої праці, в основі якої лежать уміння суспільно-активної особистості. Праця є засобом всебічного та гармонійного розвитку дитини А. С. Маркєнко зазначав, що діти – майбутні громадяни суспільства, цінність їх у цьому суспільстві визначається тим наскільки вони будуть здатні брати участь у праці, якою мірою вони будуть підготовлені до неї [2].

Ціннісне ставлення до праці є визначальною складовою змісту виховання особистості, що спрямована на формування у неї розуміння особистої значущості праці як джерела саморозвитку і самовдосконалення.

Найважливіше значення має спеціально-професійний аспект професійно-трудового виховання. Основним його змістом є:

- ознайомлення студентів з професіограмою, що включає характеристику змісту, умов, режиму і організації праці, професійно-кваліфікаційні та психофізіологічні вимоги з метою усвідомлення кожного студента своєї відповідності і осмислення соціальних аспектів професійної праці;

- розкриття соціокультурного потенціалу даної професії і залучення до

нього студента з метою осягнення сприйняття професії як особливого виду культури;

- повідомлення про історико-технічні відомості про дану професію;

- ознайомлення з наявними професійним досвідом і традиціями в цій галузі праці;

- розкриття економічного, екологічного, морального і естетичного аспектів професійної праці;

- ознайомлення студентів з професійною етикою і виховання у них культури праці та професійної культури;

- залучення студентів до професійних ролей.

Трудове виховання студентів спрямоване на формування професійно-трудової культури висококваліфікованого фахівця, такий рівень розвитку розумовий, фізичний, духовний і соціальні здібності, які дозволять йому здійснювати мобільний професійне самовираження [3].

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Ціннісне ставлення до праці, складний змістовно-синтетичний компонент особистості, який включає в себе ставлення студентів до праці як однієї з важливих життєвих потреб, почуття задоволеності працею й наявності сукупності найважливіших моральних якостей, що визначають ставлення до трудової діяльності загалом (працьовитість, відповідальність, охайність, бережливість, вміння раціонально розподіляти робочий час і т.п.).

Рівень розвитку трудової вихованості визначає ініціативність й активність студента на заняттях, уміння зосередити свої зусилля на подоланні труднощів, пов'язаних із навчальною діяльністю й самоосвітою, вмінням знаходити своє місце у працюючому колективі, допомоги ближнім, ставленні до оточуючих, володіння комунікативними навичками, позитивна взаємодія з учителями, працьовитість у всіх формах трудової діяльності, ретельність та сумлінність виконання доручень, негативне, критичне ставиться до власного лідарства та лідарства оточуючих, прояв бережливості в процесі будь-якої діяльності, охайність, вміння раціонально розподіляти робочий час, здатність до продуктивної діяльності, прояв об'єктивного самоконтролю [4].

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Лось Ю. Формирование отношения к труду как ценности у учащихся педучилищ: Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : Армавир, 1998. – 235 с.

2. Сом, В. (2013) Особливості формування ціннісного ставлення до праці у дітей молодшого шкільного віку URL:

<https://www.ipp.npu.edu.ua/ua/2013-02-20-07-29-17/515-viktoriiia-som>

3. Профессионально-трудовое воспитание URL:

<http://www.surgu.ru/attachment/3940/download/professionalno-trudovoe-vospitanie.doc>

4. Ціннісне ставлення до праці. URL:

http://golovanivsk-nvk.edukit.kr.ua/informaciya_pro_zaklad/vihovna_robota/cinnisne_stavlennya_do_praci/

REFERENCES

1. Los', YU. (1998). *Formyrovanye otnosheniya k trudu kak tsennosti u uchashchyhsya peduchylyshch*. [Formation of the attitude to work as values in the students of pedagogical schools]. Armavyr.

2. Som, V. (2013). *Osoblyvosti formuvannya tsinnisnoho stavlennya do pratsi u ditey molodshoho shkil'noho viku*. [Peculiarities of formation of value attitude to work in children of primary school age] URL: <https://www.ipp.npu.edu.ua/ua/2013-02-20-07-29-17/515-viktoriiia-som>

3. *Professyonal'no-trudovoe vospytanye*. [Professional and labor education] URL: <http://www.surgu.ru/attachment/3940/download/professionalno-trudovoe-vospitanie.doc>

4. *Tsinnisne stavlennya do pratsi*. [Value attitude to work]. URL: http://golovanivsk-nvk.edukit.kr.ua/informaciya_pro_zaklad/vihovna_robota/cinnisne_stavlennya_do_praci/

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КУЧАЙ Тетяна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки і психології, Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II.

Наукові інтереси: ціннісне ставлення до праці в процесі виховання особистості.

ЧИЧУК Антоніна Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького.

Наукові інтереси: ціннісне ставлення до праці в процесі виховання особистості.

ШИНКАРУК Василь Дмитрович – доктор філологічних наук, професор, декан гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Наукові інтереси: теоретичні засади інклюзивного навчання в Україні.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KUCHAY Tatyana Petrivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Pedagogy and Psychology, Transcarpathian Hungarian Institute. Ferenc Rakoti II.

Circle of scientific interests: the value attitude to work in the process of personal education.

CHICHUK Antonina Petrovna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Preschool Education, Cherkasy National University named after Bogdan Khmelnytsky.

Circle of scientific interests: the value attitude to work in the process of personal education.

SHYNKARUK Vasyl Dmytrovych – Doctor of Philology, Professor, Dean of the Faculty of Humanities and Pedagogics National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine.

Circle of scientific interests: theoretical principles of inclusive learning in Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 23.11.2019 р.

УДК 378.147:539.16.01

DOI:10.36550/2415-7988-2019-1-185-41-47

ПОДОПРИГОРА Наталія Володимирівна –

доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри природничих наук та методик їхнього навчання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4092-8730>

e-mail: npodoprygora@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ НАУК ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЦИКЛУ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ ЗАСОБАМИ НАВЧАЛЬНОГО ФІЗИЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Перехід вищої освіти України на нові показники якості освіти (компетентності) актуалізували потребу в фахівцях здатних забезпечувати сприятливі умови для всебічного розвитку суб'єктів освітнього процесу. У цьому

контексті особливої уваги заслуговує реформування процесу підготовки майбутніх фахівців, професійна діяльність яких спрямована на формування в студентів цілісних уявлень про систему природничих наук, що водночас потребує не лише базових природничо-математичних знань і умінь, а й